

Resource control en psychosociale vaardigheden

Universiteit Utrecht

Universiteit Utrecht

Masterthesis

Universiteit Utrecht

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Masterprogramma Orthopedagogiek

Door: M.J.C. de Vet (4250923)

Begeleider: Dr. M. M. Vermande

Tweede beoordelaar: Dr. A.H.A. Reijntjes

Datum: 24 juni 2015

Voorwoord

Dit onderzoek heb ik uitgevoerd in de afstudeerfase van de studie orthopedagogiek. Deze scriptie is geschreven in het kader van het onderzoek naar psychosociale vaardigheden van bistrategen, onder begeleiding van mijn scriptiebegeleidster Marjolijn Vermande. Graag wil ik haar bedanken voor haar openheid, betrokkenheid en enthousiasme waardoor ik met veel plezier aan deze thesis heb kunnen werken.

Gedurende dit onderzoek heb ik veel geleerd over strategiegebruik en sociale vaardigheden die kinderen inzetten om een sociale status te verkrijgen.

Daarnaast gaat mijn dank uit naar de scholen en kinderen die hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Tot slot wil ik mijn medestudente Rosa van de Giessen bedanken voor de fijne samenwerking tijdens het werken aan deze scriptie.

Samenvatting

Volgens de Resource Control Theory van Hawley (1999) hebben bistrategen - kinderen die zowel coërcieve als prosociale competitie strategieën toepassen - de hoogste status in de klas. Zij zouden bovendien sociaal aantrekkelijk zijn en over sociale vaardigheden beschikken. Om deze veronderstellingen te toetsen zijn bistrategen vergeleken met noncontrollers (die weinig strategieën toepassen) en typicals (gemiddelde kinderen) op *peer status (resource control, perceived popularity)*, sociale acceptatie, interpersoonlijke vaardigheden (relationele- en affectieve) en sociaal manipulatieve vaardigheden. In totaal hebben 161 kinderen uit de brugklas deelgenomen aan dit onderzoek. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van *peer nominaties, peerratings* en zelfrapportages. Hieruit is gebleken dat bistrategen een hoge mate aan sociale status (*resource control* en *perceived popularity*) hebben. Verder is uit het onderzoek gebleken dat bistrategen lager scoren op het gebied van sociale acceptatie dan typicals. Daarnaast blijkt dat bistrategen echter niet vaardiger zijn bij de inzet van interpersoonlijke vaardigheden dan de overige *resource control* groepen. Er is echter wel een trend waargenomen dat bistrategen in vergelijking met de overige *resource control* groepen hoger scoren op sociale manipulatie. Dit impliceert dat bistrategen wel gebruik maken van sociale vaardigheden maar dat deze niet per definitie pro-sociaal hoeven te zijn.

Kernwoorden: bistrategen, *resource control*, *perceived popularity*, sociale acceptatie, *peer regard*, psychosociale vaardigheden, interpersoonlijke vaardigheden, relationele vaardigheden, affectieve vaardigheden.

Abstract

According to Hawley's Resource Control Theory (1999) it are bi-strategists – children who apply coercive as well as pro-social competition strategies - who have the highest status of their class. They are also perceived as socially attractive and possess social skills. To test these assumptions bi-strategists are compared to non-controllers (who apply little strategies) and typicals (average children) on peer status (*resource control, perceived popularity*), social acceptance, interpersonal skills (relational and affective) and social manipulation skills. In total 161 children, from the first year of secondary school, participated in this research. Peer nominations, peer ratings and self-reflection documentation were methods used to construct this research. Based on this input the research found that bistrategics have a high degree of social status (*resource control* and *perceived popularity*). In addition the research shows that bistrategists score lower on social acceptance compared to typicals. On top of that, bi-strategists are also not more skilled with interpersonal skills than other resource control groups. Although there is a significant trend in bistrategics

scoring higher on social manipulation compared to other research control groups. This implies that bistrategics do make use of their social abilities, but this does not imply that they are pro-social per definition.

Key wording; bistrategics, resource control, perceived popularity, social acceptance, peer regard, psychological abilities, interpersonal abilities, relational abilities, affective abilities.

Resource control en psychosociale vaardigheden

Eerder werd gedacht dat agressie en sociaal gedrag tegengestelde dimensies waren. Uit onderzoek blijkt echter dat ze ook samen kunnen voorkomen, bijvoorbeeld om *resource control* te verkrijgen (Hawley, 2007) of te behouden (Pellegrini & Long, 2002). Met *resource control* wordt het verwerven van bronnen bedoeld. Deze bronnen kunnen zowel materieel (speelgoed et cetera), sociaal (vrienden et cetera) en informatief (kennis et cetera) van aard zijn (Olthof, Goossens, Vermande, Aleva, & Van der Meulen, 2011). Tegenwoordig wordt sociale dominantie vaak geoperationaliseerd als *resource control* (Hawley, 1999).

Kinderen en jeugdigen die beide gedragingen inzetten, bereiken meestal de meeste *resource control* (Olthof et al., 2011). Bovendien komt uit onderzoek naar voren dat deze ‘bistrategen’ veelal geliefd zijn bij *peers* (Hawley, 2008). Daarom bestaat de verwachting dat er mogelijk een verband bestaat tussen het succesvol combineren van agressieve en sociale strategieën en psychosociale vaardigheden (Hawley, 2007; Judge et al., 2009). Daarnaast zijn er bevindingen dat sommige kinderen (bijvoorbeeld slachtoffers van pesten) minder dominant zijn dan hun inzet van *resource control* strategieën doet vermoeden. Dat suggereert dat psychosociale vaardigheden nodig zijn om sociale strategieën succesvol te gebruiken (Olthof et al., 2011). Het verband tussen succesvolle *resource control* en psychosociale vaardigheden is echter nog nauwelijks onderzocht. Dit mogelijke verband zal in deze thesis nader onderzocht worden.

Resource Control en Strategie gebruik

Zoals gezegd blijkt dat kinderen niet alleen agressie toepassen maar ook gebruik maken van niet-agressieve manieren om een hoge status, waaronder sociale dominantie, te bereiken of te behouden (Olthof et al., 2011). Dit gegeven staat centraal in Hawley’s *Resource Control Theory* (RCT; Hawley, 1999).

Volgens de RCT zijn er twee soorten strategieën om *resource control* te verwerven, namelijk coërcieve strategieën en sociale strategieën. Bij coërcieve strategieën, worden bronnen verkregen door bijvoorbeeld agressie, bedreiging of door pesten. In het geval van sociale strategieën, worden bronnen verkregen via sociaal acceptabel gedrag, zoals vriendelijk vragen en dingen beloven aan de ander (Hawley, 1999). Kinderen verschillen in de mate waarin zij deze strategieën toepassen. Op basis daarvan onderscheidt de RCT verschillende *resource control* groepen. Sociale controllers passen vooral sociale strategieën toe en weinig coërcieve. Coërcieve controllers gebruiken juist voornamelijk coërcieve strategieën en in mindere mate sociale. Bistrategen passen beide soorten strategieën in hoge mate toe. Non-controllers gebruiken zowel weinig coërcieve als sociale

strategieën. Uiteindelijk blijft er een restgroep van gemiddelde kinderen over, de zogenoemde *typicals* (Hawley, 1999).

Bistrategen en Sociale Status

Volgens Hawley (2008) is vastgesteld dat bistrategen, die zowel coërcieve als prosociale strategieën toepassen, het meest effectief zijn in het bereiken van *resource control*. Zij worden door Hawley ‘machiavellisten’ genoemd (Hawley, 2003). Bistrategen blijken naast effectieve *resource controllers* ook sociaal aantrekkelijk te zijn vanwege hun hoge sociale status. Zij worden vaak als vriend genoemd en worden over het algemeen sociaal geaccepteerd (Hawley, 2007). Sociale acceptatie is de mate waarin kinderen geliefd zijn of aardig gevonden worden door hun leeftijdsgenoten (De Bruyn, Cillessen, & Wissink, 2010). Een hoge mate aan sociale acceptatie door leeftijdsgenoten gaat over het algemeen gepaard met prosociaal gedrag en prosociale interacties (Warden & Mackinnon, 2003). Bistrategen zijn dus in staat om een hoge dominante positie te verkrijgen, terwijl ze ook sociaal aantrekkelijk zijn. Daarom veronderstelt Hawley (2007) dat bistrategen over goede sociale vaardigheden beschikken. Non-controllers, die de minste *resource control* hebben, zouden juist veel minder sociaal vaardig zijn (Hawley, 2003; Hawley, 2007). Deze beide laatste veronderstellingen zijn nog niet onderzocht.

Perceived popularity wordt beschouwd als een maat van sociale status omdat deze gerelateerd is aan *resource control* en sociale dominantie (Hawley, 2003; Pellegrini, Roseth, van Ryzin, & Solberg, 2011). Met *perceived popularity* wordt bedoeld de mate van erkenning, dominantie en prestige die kinderen bereiken binnen een *peergroep* (De Bruyn et al., 2010; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Kinderen met een hoge *perceived popularity* zijn in staat om de juiste balans te vinden tussen prosociaal en antisociaal gedrag, wat hen in staat stelt om dominant gedrag te vertonen (Lafontana en Cillessen, 2002). Uit onderzoek is gebleken dat bistrategen de hoogste *perceived popularity* hebben in vergelijking met de eerder genoemde *resource control* groepen (Olthof et al., 2011).

Uit verschillende studies is echter gebleken dat populaire jongeren vaak niet geliefd zijn bij leeftijdsgenoten (Parkhurst & Hopmeyer, 1998; Lafontana en Cillessen, 1998; Andreou, 2006, Mayeux, Houser & Dyches, 2011). Het is blijkbaar niet vanzelfsprekend dat populaire jongeren ook sociaal geaccepteerd worden wat voorheen werd verondersteld (Mayeux, Houser & Dyches, 2011). Wanneer adolescenten naar een middelbare school gaan en bij andere kinderen in de klas komen, dient de sociale hiërarchie opnieuw te worden vastgesteld (Pellegrini & Long, 2002). Om sociale dominantie en populariteit te verwerven wordt gebruik gemaakt van agressie (Vaillancourt & Hymel, 2006). Uit onderzoek blijkt

echter dat deze kinderen daardoor vaak niet sociaal geaccepteerd worden en daarom minder geliefd zijn (Pellegrini, & Bartini, 2001). In tegenstelling tot de in deze alinea genoemde studies zou echter uit onderzoek van Hawley (2007) blijken dat bistrategen door de inzet van agressie in combinatie met prosociaal gedrag juist wel geliefd zouden zijn bij leeftijdsgenoten.

Uit de bovenstaande studies kan worden geconcludeerd dat bistrategen meer *resource control* en een hogere *perceived popularity* hebben in vergelijking met de andere *resource control* groepen. Er blijkt echter wel dat er tegengestelde onderzoeksresultaten bestaan met betrekking tot de conclusie dat bistrategen sociaal beter geaccepteerd zouden worden.

Psychosociale Vaardigheden

Eerder werd vermeld dat de verwachting bestaat dat een hoge status verband houdt met psychosociale vaardigheden, te meer daar bistrategen die het hoogst scoren op *resource control* en *perceived popularity*, ook sociaal aantrekkelijk zijn, omdat zij agressie combineren met sociaal geaccepteerd gedrag (Hawley, 2007). Om welke vaardigheden het gaat is echter niet duidelijk.

Met psychosociale vaardigheden worden psychologische en sociale vaardigheden bedoeld die er voor zorgen dat jongeren zelfstandig en constructief in een samenleving kunnen functioneren (Scholte & van de Ploeg, 2012). Bij psychosociale vaardigheden wordt een onderscheid gemaakt tussen interpersoonlijke en intrapersoonlijke vaardigheden. Intrapersoonlijke vaardigheden omvatten het vermogen om eigen mogelijkheden te ontwikkelen en die te zien in relatie tot die van anderen. Bij interpersoonlijke vaardigheden gaat het om het vermogen om relaties te onderhouden en het goed inschatten van sociale situaties. In dit onderzoek werden interpersoonlijke vaardigheden onderzocht.¹ Onder interpersoonlijke vaardigheden vallen relationele (het vermogen om relaties aan te gaan en op te bouwen) en affectieve vaardigheden (het vermogen om gevoelens van anderen aan te voelen en te begrijpen) (Scholte & van de Ploeg, 2012; Merrell, Cohn, & Tom, 2011). Vermoedelijk scoren bistrategen hoog op interpersoonlijke vaardigheden omdat ze een bepaalde mate aan sociale intelligentie hebben, waardoor ze in staat zijn om te manipuleren en zich kunnen verplaatsen in een ander (Wargo Aikins & Litwak, 2011).

Bovenstaande beschrijving van Scholte & van de Ploeg (2012) maakt echter duidelijk dat men tegenwoordig psychosociale vaardigheden opvat als prosociale vaardigheden (Wargo Aikins & Litwak, 2011). Prosociale vaardigheden worden gekenmerkt door empathie, interesse in anderen en het verbeteren van relaties met anderen. Het gedrag komt niet voort uit

¹ Rosa van de Giessen (2015) heeft zich in haar masterthesis op intrapersoonlijke vaardigheden gericht.

eigenbelang (Wargo Aikins & Litwak, 2011; Twenge, Baumeister, DeWall, Ciarocco & Bartels, 2007). Eerdere opvattingen van psychosociale vaardigheden hadden echter ook oog voor vaardigheden die minder sociaal lijken. Volgens Riggio (1986) bijvoorbeeld, zou sociale manipulatie ook een sociale vaardigheid zijn. Bij sociale manipulatie beïnvloeden kinderen anderen om zodoende hun doelen te bereiken (Riggio, 1986). Uit onderzoek van Andreou (2006) blijkt dat sociale manipulatie een vorm is van relationele agressie. Daarom wordt sociale manipulatie niet langer beschouwd als een prosociale vaardigheid. Volgens Hawley (2002, 2007) maken bistrategen ('machiavellisten') gebruik van prosociaal gedrag om het agressieve gedrag dat zij vertonen te maskeren om zodoende een hogere status te verkrijgen. Derhalve bestaat het vermoeden dat bistrategen hoog scoren op sociale manipulatie.

Onderzoeksvraag en Hypothese

Dit onderzoek richtte zich op psychosociale vaardigheden van bistrategen. De hoofdvraag luidde als volgt: 'verschillen de *resource control* groepen bij brugklassers qua interpersoonlijke vaardigheden en sociale manipulatie?' Om te onderzoeken of bistrategen zoals Hawley stelt, inderdaad hoger scoren op sociale status (*Resource Control* en *Perceived Popularity*) en sociale acceptatie (*Peer regard*) zijn bistrategen, non-controllers en *typicals* eerst vergeleken op deze variabelen. Vervolgens is onderzocht of bistrategen, non-controllers en *typicals* verschillen qua interpersoonlijke vaardigheden en sociale manipulatie.

Op basis van bovenstaande literatuur is een aantal hypothesen geformuleerd. (1) Bistrategen hebben een hogere sociale status (*Resource Control* en *Perceived Popularity*) dan non-controllers en *typicals*, non-controllers hebben de laagste sociale status. (2) *Typicals* hebben een hogere sociale acceptatie dan bistrategen, non-controllers hebben de laagste sociale acceptatie. (3) Bistrategen hebben beter ontwikkelde interpersoonlijke vaardigheden dan *typicals*, bij non-controllers zijn de interpersoonlijke vaardigheden het minst ontwikkeld. (4) Bistrategen maken meer gebruik van sociale manipulatie dan *typicals*, non-controllers het minst. Om deze hypothesen te toetsen is gebruik gemaakt van *peernominaties*, *peerratings* en zelfrapportages van brugklassers.

Methode

Participanten

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van beschikbare data afkomstig van een pilot binnen het zwaartekrachtprogramma Dynamics of Youth van de Universiteit Utrecht die is afgenomen bij ongeveer 172 brugklassers van het VMBO (2 klassen), HAVO (1 klas),

HAVO/VWO (1 klas) en Gymnasium (3 klassen) in het schooljaar 2013/2014². Voorafgaand aan het onderzoek kregen ouders een informatiebrief en konden door middel van een ‘nee-formulier’ aangeven dat hun kind niet mocht deelnemen. Kinderen konden zelf ook weigeren. Van de 172 leerlingen deed 94% mee. De meeste leerlingen die niet meededen waren afwezig tijdens het onderzoek, bijvoorbeeld wegens ziekte. De 161 deelnemende brugklassers waren verdeeld in 86 jongens (53,4%) en 75 meisjes (46,6%).

Procedure

Voor deze pilot studie is gebruik gemaakt van een online-vragenlijst. Deze vragenlijst is gemaakt in LimeSurvey (<https://www.limesurvey.org/en/>) waar aan de hand van *peer* nominaties, *peerratings* en zelfrapportages de vragen beantwoord werden. Bij gebruik van *peerratings* en *peer* nominaties zijn de namen van klasgenoten steeds per item in willekeurige volgorde gezet. Daarnaast kon een kind zichzelf niet *raten* of nomineren. Bij *peer* nominaties konden de respondenten ongelimiteerd *peers* nomineren. Voordat de vragenlijst werd afgenomen is uitgelegd wat de online vragenlijst inhield en is verdere uitleg gegeven. De afnameduur was ongeveer anderhalf lesuur. De vragenlijst is klassikaal afgenomen onder leiding van studenten die te werk gingen volgens een onderzoeksprotocol. De zitplaatsen van de leerlingen waren om en om ingedeeld op basis van sekse (jongen-meisje), zodat de leerlingen elkaar minder zouden afleiden.

Meetinstrumenten

Coërcieve en prosociale strategieën. Voorheen zijn de coërcieve en prosociale strategieën gemeten aan de hand van peernominaties (Olthof et al., 2011). In deze pilotstudie is gebruik gemaakt van *peerratings*, waarbij participanten elke klasgenoot beoordeelden op een driepuntschaal (‘nooit’(1) ‘soms’ (2) ‘vaak’ (3)), aangezien dit beter past bij de doelstellingen van Dynamics of Youth project dan *peer* nominaties.

Om het gebruik van coërcieve strategieën te meten zijn zes vragen gesteld (Olthof et al., 2011), waaronder de vraag: ‘Welke kinderen in jouw klas krijgen hun zin door andere te dwingen?’. De betrouwbaarheid gemeten door middel van Cronbach’s alfa bedroeg .91.

Om prosociale strategieën te meten zijn acht vragen gesteld, waaronder de vraag ‘Welke kinderen nodigen andere kinderen uit om zo hun zin te krijgen?’. De vijf items van Olthof et al. (2011) zijn aangevuld met drie extra items. Deze items zijn geformuleerd op basis van literatuur over *resource control* en betreffen het overhalen van anderen door hen te

² In 2014 heb ik persoonlijk bijgedragen aan de dataverzameling ten behoeve van dit project.

enthousiasmeren, uitleg te geven, en adviezen of suggesties te geven. De betrouwbaarheid gemeten door middel van Cronbach's alfa was .87.

Om de score op coërcief en prosociaal strategiegebruik te berekenen is de som van de ontvangen *ratings* op de betreffende items, gedeeld door het aantal nominatoren.

Indeling in *resource control* typen. Voor de indeling in *resource control* typen is de procedure van Hawley (2003) gebruikt. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen coërcieve controllers, prosociale controllers, bistrategen, *typicals* en non-controllers, die ingedeeld worden op basis van de coërcief en prosociaal strategie gebruik (Hawley, 2003). Prosociale controllers scoren in de bovenste 33 procent op prosociale strategieën en onder de 66 procent op coërcieve strategieën. Coërcieve controllers scoren in de bovenste 33 procent op coërcieve strategieën en onder de 66 procent op prosociale strategieën. Bistrategen hebben een hoge score op beide strategieën en *typicals* een lage score op beide strategieën. Doordat er maar een gering aantal leerlingen tot de coërcieve controllers ($n=14$) en prosociale controllers ($n=12$) behoorden, zijn deze typen buiten beschouwing gelaten en heeft deze studie zich gericht op de bistrategen ($n= 42$), *typicals* ($n= 60$) en de non-controllers ($n=33$).

Resource control. Om *resource control* te meten is er gebruik gemaakt van *peerratings*. De respondenten kregen negen vragen voorgelegd, bijvoorbeeld: 'Welke leerlingen in de klas krijgen meestal hun zin?' Van de negen items waren er zes afkomstig van Olthof en collega's (2011). De andere items zijn gebaseerd op de literatuur over *resource control* en status in de groep en betroffen dingen bedenken die anderen leuk zouden vinden en waar anderen aan mee zouden willen doen, anderen overtuigen, en omgang met populaire klasgenoten. Om de *resource control* te berekenen is gebruik gemaakt van de som van de ontvangen ratings op de betreffende items gedeeld door het aantal nominatoren. De betrouwbaarheid gemeten door middel van Cronbach's alfa was .91.

Perceived popularity en peer regard. Deze zijn aan de hand van *peer* nominaties gemeten. De respondenten kregen voor *perceived popularity* twee vragen voorgelegd, namelijk 'Welke kinderen in jouw klas zijn populair?' en 'Welke kinderen in jouw klas zijn juist niet populair?' (Cillessen & Mayeux, 2004). Voor ieder kind werd het aantal ontvangen nominaties op populair en impopulair berekend.

Om *peer regard* te meten werden een tweetal vragen gesteld: 'Welke kinderen in de klas vind jij het aardigst?' en 'Welke kinderen vind jij het onaardigst?' (Coie, Dodge, & Coppotelli, 1982). Voor ieder kind werd het aantal ontvangen nominaties op aardig en onaardig berekend.

Voor zowel *perceived popularity* als *peer regard* is het totale aantal ontvangen nominaties op iedere vraag gestandaardiseerd per klas (*z*-scores). Vervolgens zijn de verschillen berekend en nogmaals gestandaardiseerd per klas om de interpretatie te vereenvoudigen (LaFontana & Cillessen, 2002). Een gestandaardiseerde score boven de nul staat voor meer populair c.q. aardig en een score onder de nul voor minder populair dan wel onaardig.

Sociale manipulatie. Voor het meten van sociale manipulatie is gebruik gemaakt van een sub-schaal van de Social Skills Inventory die wordt gemeten door middel van zelfrapportage (Riggio, 1986). Er zijn drie stellingen aan de respondenten voorgelegd, namelijk ‘Het lukt mij niet altijd om de waarheid te spreken’, ‘Als het moet gebruik ik andere mensen om mijn zin te krijgen’ en ‘Soms heb ik het gevoel dat ik mij niet hoeft te houden aan de regels en afspraken die andere mensen gelden’. De antwoorden zijn op een 5-puntschaal gemeten waarbij men kon aangeven in hoeverre de bewering op hen van toepassing was (1 = helemaal niet mee eens; 5 = helemaal mee eens; 3 = tussenin (niet mee eens, niet mee oneens)). Er is een stelling verwijderd om de betrouwbaarheid te vergroten, namelijk ‘Het lukt mij niet altijd om de waarheid te spreken’ (Cronbach’s $\alpha = .60$; $r = .44$). Om de scores op sociale manipulatie te berekenen is gebruik gemaakt van totaalscores.

Psychosociale vaardigheden: interpersoonlijke vaardigheden. De psychosociale vaardigheden van de brugklassers zijn gemeten door middel van de Vragenlijst Psychosociale Vaardigheden (VPV; Van der Ploeg & Scholte, 2013). De VPV is ontworpen om de psychosociale vaardigheden te bepalen van kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 18 jaar. De VPV bestaat uit 36 stellingen op het gebied van: interpersoonlijke vaardigheden en intrapersonlijke vaardigheden. De psychometrische kwaliteiten van de VPV zijn beoordeeld door de COTAN (Egberink, Janssen, & Vermeulen, 2015). Hieruit is naar voren gekomen dat de betrouwbaarheid als goed beoordeeld wordt en de begripsvaliditeit voldoende is. De criteriumvaliditeit is als onvoldoende beoordeeld, omdat het onderzoek hiernaar nog te beperkt is. In dit onderzoek is alleen de schaal Interpersoonlijke vaardigheden³ gebruikt.

Interpersoonlijke vaardigheden. Onder de schaal Interpersoonlijke vaardigheden vallen de sub-schalen: Relationele vaardigheden en Affectieve vaardigheden die ieder uit 9 items bestaan. Relationele vaardigheden is het vermogen om relaties aan te gaan en op te bouwen. Hierbij zijn stellingen voorgelegd zoals ‘Bij ruzie kom ik op een goede manier voor mijzelf op’. Affectieve vaardigheden is het vermogen om gevoelens van anderen aan te

³ Rosa van de Giessen (2015) heeft in haar masterthesis op intrapersonlijke vaardigheden gericht.

voelen en te begrijpen. Hierbij zijn stellingen voorgelegd zoals ‘Ik houd rekening met mijn eigen en andermans belangen’. Om de score van de respondent per sub-schaal te berekenen is gebruikt gemaakt van totaalscores. De betrouwbaarheid is gemeten door middel van Cronbach’s alfa. Deze bedroeg .77 voor relationele vaardigheden en .75 voor affectieve vaardigheden.

Resultaten

Om te controleren of bistrategen in het huidige onderzoek inderdaad hoger scoren dan de andere typen (typicals en non-controllers) zijn de drie groepen door middel van een éénweg MANOVA eerst vergeleken qua *peer status* (mate van *resource control*, *perceived popularity* en *peer regard*).

Vervolgens zijn de drie *resource control* groepen (bistrategen, *typicals* en non-controllers) met behulp van een tweede éénweg MANOVA met elkaar vergeleken qua psychosociale vaardigheden, te weten ‘relationele vaardigheden’ en ‘affectieve vaardigheden’. Aan de hand van een ANOVA is ‘sociale manipulatie’ gemeten.

Tabel 1 laat de correlaties (Pearsons product-moment correlatiecoëfficiënten) tussen de afhankelijke variabelen zien. Hieruit blijkt dat ‘*perceived popularity*’ en ‘*resource control*’ de hoogste positieve correlatie hebben ($r=.70$). Tussen ‘*perceived popularity*’ en ‘relationele vaardigheden’ wordt ook een hoge positieve correlatie vastgesteld ($r=.36$). ‘Affectieve vaardigheden’ en ‘sociale manipulatie’ hebben de hoogste negatieve correlatie ($r=-.34$). Uit tabel 1 blijkt dat er geen afhankelijke variabelen samen gevoegd hoeven te worden omdat de correlaties tussen de variabelen niet hoger zijn dan .8 (Field, 2013).

Tabel 1.

Pearsons Product-Moment Correlatiecoëfficiënten tussen de Afhankelijke Variabelen.

Variabelen	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Resource control	-					
2. Perceived popularity	.70**	-				
3. Peer regard	.06	.28**	-			
4. Sociale manipulatie	.23**	.29**	-.00	-		
5. Relationele vaardigheden	.25**	.36**	.25**	.04	-	
6. Affectieve vaardigheden	-.07	-.01	.16	-.34**	.43**	-

Noot. * $p<.05$ ** $p<.01$

Sociale status. Omdat *resource control* erg scheef verdeeld was, is deze variabele voorafgaand aan de MANOVA getransformeerd met behulp van de RANKIT-procedure (Salmivalli & Voeten, 2004). Hierdoor werd de scheefheid voldoende gereduceerd. Uit de MANOVA bleek een significant multivariaat hoofdeffect van de groepen (Wilk's Lambda=.38, $F(6,260)=26,70$, $p<.001$, $\eta^2_p=.38$). Vervolgens is er gekeken naar de univariate resultaten. De gemiddelde scores per groep, de F -waardes en de effectgrootte per afhankelijke variabele zijn in tabel 2 weergegeven. De F -waardes zijn voor alle variabelen significant. Bij de meeste afhankelijke variabelen is er sprake van een groot effect. '*Resource control*' laat het grootste effect zien gevolgd door '*perceived popularity*'; beide gelden als grote effecten (Field, 2013). '*Peer regard*' laat een medium tot groot effect zien.

Tabel 2.

Sociale dominantie als functie van strategiegebruik en ANOVA resultaten

	Bistrategen ($n = 42$)	noncontrollers ($n = 33$)	typicals ($n = 60$)	F (2,132)	η^2_p
1. Resource control	.91 (.76)	-.93 (.78)	-.12 (.65)	62.46***	.49
2. Perceived popularity	.56 (.87)	-.50 (.79)	-.11 (.96)	14.00***	.18
3. Peer regard	-.57 (1.17)	.17 (.59)	.30 (.89)	11.57***	.15

Noot. *** $p<.001$

Er is gebruik gemaakt van de Games-Howell procedure voor paarsgewijze vergelijkingen om de groepen onderling met elkaar te vergelijken.

Resource control. Uit de Games-Howell procedure blijkt dat bistrategen meer *resource control* hebben dan *typicals* en non-controllers ($p<.001$). *Typicals* hebben meer *resource control* dan non-controllers ($p<.001$).

Perceived popularity. Bistrategen hebben meer *perceived popularity* dan non-controllers en *typicals* ($p<.001$). Er is geen significant verschil gevonden tussen non-controllers en *typicals*.

Peer regard. *Typicals* hebben meer *peer regard* dan bistrategen. Tussen 'bistrategen en non-controllers' en '*typicals* en non-controllers' zijn geen significante verschillen vastgesteld.

Interpersoonlijke vaardigheden. Uit de MANOVA blijkt dat er geen significant multivariaat hoofdeffect van de groepen vast te stellen is (Wilk's Lambda=.95, $F(6,260)=1.10$, $\eta^2p=.03$). De univariate verschillen waren eveneens niet significant. De gemiddelde scores per groep, de F -waardes en de effect *size* per afhankelijke variabele voor de prosociale vaardigheden zijn in tabel 3 weergegeven.

Sociale manipulatie. Uit de data blijkt dat de afhankelijke variabele 'sociale manipulatie' niet normaal verdeeld was. Om de scheefheid van deze variabele te beperken is deze getransformeerd met behulp van de RANKIT-procedure (Salmivalli & Voeten, 2004), waardoor de scheefheid voldoende gereduceerd is. Uit de ANOVA blijkt dat voor sociale manipulatie een trend waarneembaar was ($p = 0,1$). De Tukey procedure voor paarsgewijze vergelijkingen liet eveneens trends zien, waarbij bistrategen meer gebruik maken van sociale manipulatie dan *noncontrollers* ($p = .14$). De resultaten voor sociale manipulatie zijn in tabel 4 weergegeven.

Tabel 3.

Prosociale vaardigheden als functie van strategiegebruik en ANOVA resultaten

	Bistrategen ($n = 42$)	noncontrollers ($n = 33$)	typicals ($n = 60$)	F (2,132)	η^2_p
1. Relationele vaardigheden	35.64 (4.69)	34.97 (4.82)	35.23 (4.66)	.20	.00
2. Affectieve vaardigheden	33.64 (4.71)	35.24 (4.45)	34.18 (3.96)	1.29	.02

Tabel 4.

Sociale manipulatie als functie van strategiegebruik en ANOVA resultaten

	Bistrategen ($n = 42$)	noncontrollers ($n = 33$)	typicals ($n = 60$)	F (2,132)	η^2_p
Sociale manipulatie	.14 (.97)	-.27 (.87)	.09 (.92)	2.13 [†]	.03

[†] $p = .12$

Conclusie en Discussie

In dit onderzoek is gekeken of er een verschil bestaat tussen de *resource control* groepen qua psychosociale vaardigheden bij brugklassers. Vanuit de literatuur bestaat het

vermoeden dat psychosociale vaardigheden nodig zijn om sociale strategieën succesvol in te zetten (Olthof et al., 2011). Het onderzoek heeft zich gericht op brugklassers omdat wanneer kinderen in een nieuwe klas komen de sociale hiërarchie opnieuw dient te worden vastgesteld (Pellegrini & Long, 2002). Hierdoor zullen brugklassers naar verwachting meer gebruik maken van de inzet van strategieën en sociale vaardigheden, om zodoende hun sociale positie te verwerven. Dit onderzoek heeft zich gericht op de psychosociale vaardigheden van met name bistrategen omdat deze groep succesvol is in het verkrijgen van een hoge sociale positie en tevens sociaal aantrekkelijk zou zijn (Hawley, 2007).

Voorafgaand aan dit onderzoek werd verondersteld dat bistrategen een hogere sociale status (*Resource Control* en *Perceived Popularity*) hebben in vergelijking met de andere *resource control* groepen (Olthof et al., 2011; Hawley, 2008). Aan deze veronderstelling werd voldaan.

Uit eerdere studies is gebleken dat kinderen die populair zijn niet per definitie sociaal geaccepteerd hoeven te worden (Parkhurst & Hopmeyer, 1998; Lafontana en Cillessen, 1998; Andreou, 2006, Mayeux, Houser & Dyches, 2011). Voorafgaand aan dit onderzoek werd daarom verondersteld dat bistrategen niet de hoogste mate van sociale acceptatie verkrijgen in vergelijking met de andere *resource control* groepen. Deze veronderstelling werd bevestigd. Bistrategen worden minder sociaal geaccepteerd dan *typicals* terwijl zij wel als populair gezien worden. Deze resultaten spreken onderzoek van Hawley (2007) tegen waarin werd vastgesteld dat bistrategen een hoge mate van sociale acceptatie hebben. Mogelijk zijn bistrategen in staat om agressie in te zetten en te kunnen manipuleren op een wijze die sociaal acceptabel is waardoor ze toch populariteit verwerven (*Perceived Popularity*). Ze hoeven echter niet per se geliefd te zijn.

Op het gebied van interpersoonlijke vaardigheden werd vooraf verondersteld dat bistrategen deze vaardigheden beter ontwikkeld hebben dan de andere *resource control* groepen aangezien zij een hoge positie in de groep hebben (Olthof et al., 2011; Hawley, 2008) én bovendien sociaal aantrekkelijk zouden zijn (Hawley, 2007). Aan deze veronderstelling werd echter niet voldaan. Vanuit de literatuur bestaat de verwachting dat een hoge sociale positie verband houdt met psychosociale vaardigheden. Vooral bistrategen, die het hoogst scoren op *resource control* en *perceived popularity*, zouden sociaal aantrekkelijk zijn omdat zij agressie combineren met sociaal geaccepteerd gedrag (Hawley, 2007). Uit dit onderzoek blijkt dat er geen significante verschillen zijn gevonden tussen de *resource control* groepen qua interpersoonlijke vaardigheden (relationele- en affectieve vaardigheden). Een mogelijk verklaring voor het feit dat bistrategen geen beter ontwikkelde interpersoonlijke vaardigheden

bezitten is dat zij onvoldoende in staat zijn om diepgaande relaties op te bouwen omdat zij een sociale status belangrijker vinden. Daarnaast zijn bistrategen misschien minder goed in staat om affectieve empathie, het vermogen om met anderen mee te voelen, toe te passen dan werd verwacht.

Ten slotte werd verondersteld dat bistrategen meer gebruik maken van sociale manipulatie dan de andere *resource control* groepen, omdat zij in staat zouden zijn om coërcieve en prosociale strategieën flexibel te combineren (Hawley, 1999). Zij zouden gebruik maken van prosociaal gedrag om het agressieve gedrag dat zij vertonen te maskeren om zodoende een hogere sociale status te verkrijgen (Hawley, 2002; Hawley, 2007). Op het gebied van sociale manipulatie is er in dit onderzoek echter geen significant verschil gevonden tussen de groepen. Er is echter wel een trend waarneembaar ($p = 0,1$). Bistrategen bleken meer gebruik te maken van sociale manipulatie dan *noncontrollers* ($p = .14$). Sociale manipulatie is gemeten aan de hand van de *Social Skills Inventory* van Riggio (1986). De oorspronkelijke schaal bestaat uit vijf items. In dit onderzoek is echter enkel gebruik gemaakt van twee items. Mogelijk zou er een significant effect waarneembaar kunnen zijn wanneer de gehele schaal wordt gebruikt.

Sterke punten. De resultaten van dit onderzoek zijn vernieuwend omdat naar de relatie tussen psychosociale vaardigheden en de *resource control* groepen van Hawley (1999) nog geen onderzoek is gedaan. Daarnaast is de vragenlijst op verschillende middelbare scholen afgenomen met variërende onderwijsniveaus, in verschillende provincies in Nederland. Dit heeft gezorgd voor een grote diversiteit. De steekproef is daarom representatief voor de populatie. Verder is gebruik gemaakt van meerdere meetinstrumenten zoals *peer nominaties*, *peerratings* en *zelfrapportages*. Door het gebruik van een *mixed method approach* is iedere variabele door een of meerdere meetinstrumenten onderzocht. Het gebruik van deze meetinstrumenten heeft geleid tot betrouwbare en valide resultaten (Johnson, Onwuegbuzie & Turner, 2007). Een ander sterk punt betreffende dit onderzoek is dat strategiegebruik op een strengere manier is gemeten dan Hawley (1999) deed (Olthof et al., 2011). In dit onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen strategiegebruik en de opbrengst (*resource control* en *perceived popularity*). Hawley (1999) maakt hier geen onderscheid tussen. Hierdoor kan verwarring ontstaan of je enkel strategiegebruik meet of de voordelen die door strategiegebruik kunnen ontstaan.

Beperkingen. Naast de sterke punten uit dit onderzoek zijn er ook een aantal beperkingen te benoemen. In dit onderzoek wordt er geen onderscheid gemaakt tussen sekse. Wellicht bestaan er verschillende resultaten tussen jongens en meisjes. Daarnaast zijn de

vragenlijsten afgenomen door verschillende testleiders waardoor het mogelijk is dat er kleine afwijkingen zijn in de afnameprocedure. Dit zou een relatief kleine invloed kunnen hebben op de resultaten. Ten slotte, de resultaten zijn gebaseerd op relatief kleine steekproeven waardoor het moeilijk is om de resultaten te generaliseren en de *power* te vergroten.

Suggesties voor verder onderzoek. De resultaten van dit onderzoek geven aanleiding tot nader vervolgonderzoek. Ten eerste zou de steekproef uitgebreid kunnen worden waardoor de resultaten meer gegeneraliseerd worden. Bij verder onderzoek kan dan gebruik gemaakt worden van de verzamelde data uit dit onderzoek. Ten tweede zou er gekeken kunnen worden naar verschillen in strategiegebruik en psychosociale vaardigheden bij verschillende seksen. Uit eerder onderzoek blijkt dat meisjes over het algemeen vaardiger zijn bij het inzetten van sociale vaardigheden (Wargo Aikins & Litwack, 2011). Daarom is het interessant om verder te onderzoeken of meisjes die strategiegebruik succesvol inzetten ook beter ontwikkelde psychosociale vaardigheden hebben. Ten derde zou de gehele schaal voor sociale manipulatie opgenomen kunnen worden in de vragenlijst. Dit zou er mogelijk toe kunnen leiden dat bistrategen significant hoger scoren op het gebruik van sociale manipulatie dan non-controllers. Tot slot, zou er in een eventueel vervolgonderzoek bredere opvatting mogen bestaan over psychosociale vaardigheden. Wargo-Aikins en collega's (2011) pleiten voor deze bredere opvatting van prosociale vaardigheden omdat zij niet de nadruk willen leggen op het 'aardig gevonden worden' als aspect van sociale competentie, maar ook op het toepassen van sociale vaardigheden bij het bereiken van persoonlijke doelen. Sociale vaardigheden kunnen bijvoorbeeld ook ingezet worden wanneer iemand die niet aardig is, sociale manipulatie toepast.

Conclusie. Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat bistrategen een hoge sociale status hebben. In vergelijking met de andere groepen hebben zij de meeste bronnen tot hun beschikking (*resource control*) en verwerven zij de meeste populariteit (*perceived popularity*). Zij worden echter sociaal niet geaccepteerd door hun leeftijdsgenoten, wat mogelijk een gevolg is van de inzet van agressie. Uit bovenstaande resultaten blijkt verder dat bistrategen geen beter ontwikkelde interpersoonlijke vaardigheden bezitten dan de andere *resource control* groepen. Er is echter wel een trend waar te nemen dat zij meer gebruik maken van sociale manipulatie. Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat bistrategen mogelijk minder prosociale vaardigheden inzetten dan uit eerder onderzoek verwacht zou mogen worden, maar wel sociale vaardigheden inzetten zoals sociale manipulatie, dat minder prosociaal lijkt, om hun hoge sociale status te behouden.

Literatuur

- Andreou, E. (2006). Social Preference, Perceived Popularity and Social Intelligence: Relations to Overt and Relational Aggression. *School Psychology International* 27, 339–351. doi: 10.1177/0143034306067286
- Bruyn, E. H. de, Cillessen, A. H. N., & Wissink, I. B. (2010). Associations of peer acceptance and perceived popularity with bullying and victimization in early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 30, 543–566. doi:10.1177/0272431609340517
- Cillessen, A. H. N., & Mayeux, L. (2004). From censure to reinforcement: Developmental changes in the association between aggression and social status. *Child Development*, 75, 147-163. doi:10.1111/j.1467-8624.2004.00660.x
- Coie, J. D., Dodge, K. A., & Coppotelli, H. (1982). Dimensions and types of social status: A cross-age perspective. *Developmental Psychology*, 18, 557–570.
- Egberink, I. J. L., Janssen, N. A. M., & Vermeulen, C. S. M. (2015). *COTAN Documentatie*. Amsterdam, Nederland: Boom test uitgevers.
- Evers, A., Lucassen, W., Meijer, R., & Sijtsma, K. (2009). *COTAN Beoordelingssysteem voor de kwaliteit van tests*. Amsterdam, Nederland: NIP/COTAN.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using SPSS* (4th ed.). London, England: Sage.
- Hawley, P. H. (1999). The ontogenesis of social dominance: A strategy-based evolutionary perspective. *Developmental Review*, 19, 97–132. doi:10.1006/drev.1998.0470
- Hawley, P. H. (2003). Prosocial and coercive configurations of resource control in early adolescence: A case for the well-adapted machiavellian. *Merrill-Palmer Quarterly*, 49, 279–309. doi:10.1353/mpq.2003.0013
- Hawley, P. H. (2007). Social Dominance in Childhood and Adolescence: Why Social Competence and Aggression May Go Hand in Hand. In T. D. Little, P. C. Rodkin, & P. H. Hawley, (Eds.), *Aggression and Adaptation: The Bright Side to Bad Behavior* (pp 1-29). Mahwah, NJ: Erlbaum Associates Publishers.
- Hawley, P. H. (2008). Competition and social and personality development: Some consequences of taking Darwin seriously. *Anuario de Psicología*, 39, 193-208.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1, 112-133.
- Judge, T. A., Piccolo, R. F., & Kosalka, T. (2009). The bright and dark sides of leader

- traits, A review and theoretical extension of the leader trait paradigm. *The Leadership Quarterly*, 20, 855-875.
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (1998). The nature of children's stereotypes of popularity. *Social Development*, 7, 301-320.
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (2002). Childrens stereotypes of popular and unpopular peers: A multi method assessment. *Developmental Psychology*, 38, 635-647.
- Mayeux, L., Houser, J. J., & Dyches, K. D. (2011). Social acceptance and popularity: Two distinct forms of peer status. In A. H. N. Cillessen, D. Schwartz, & L. Mayeux (Eds.), *Popularity in the peer system* (pp 79-102). New York, NY: Guilford Press.
- Merrell, K. W., Cohn, B. P., & Tom, K. M. (2011). Development and Validation of a Teacher Report Measure for Assessing Social-Emotional Strengths of Children and Adolescents. *School Psychology Review*, 40, 226-241.
- Olthof, T., Goossens, F. A., Vermande, M. M., Aleva, E. A., & Van der Meulen, M. (2011). Bullying as strategic behavior: Relations with desired and acquired dominance in the peer group. *Journal of School Psychology*, 3, 339-359. doi:10.1016/j.jsp.2011.03.003
- Parkhurst, J. T., & Hopmeyer, A. (1998). Sociometric Popularity and Peer-Perceived Popularity. *The Journal of Early Adolescence*, 18, 125-144. doi:10.1177/0272431698018002001
- Pellegrini, A. D., & Bartini, M. (2001). Dominance in Early Adolescent Boys: Affiliative and Aggressive Dimensions and Possible Functions. *Merrill-Palmer Quarterly*, 47, 142-163. doi: 10.1353/mpq.2001.0004
- Pellegrini, A. D., & Long, J. D. (2002). A longitudinal study of bullying, dominance, and victimization during the transition from primary school through secondary school. *British Journal of Developmental Psychology*, 20, 259-280. doi:10.1348/026151002166442
- Pellegrini, A. D., Roseth, C. J., Ryzin, M. J. van, & Solberg, D. W. (2011). Popularity as a form of social dominance: an evolutionary perspective. In A. H. N. Cillessen, D. Schwartz, & L. Mayeux (Eds.), *Popularity in the peer system* (pp 123-139). New York, NY: Guilford Press.
- Riggio, R.E., (1986). Assessment of Basic Social Skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 649-660. doi:10.1037/0022-3514.51.3.649
- Salmivalli, C. & Voeten, M. (2004). Connections between attitudes, group norms,

- and behaviours associated with bullying in schools. *International Journal of Behavioral Development*, 28, 246-258. doi:10.1080/01650250344000488
- Twenge, J. M., Baumeister, R. F., DeWall, C. C., Ciarocco, N. J. & Bartels, J. M. (2007). Social exclusion decreases prosocial behavior. *Journal of personality and social psychology* 92, 56–66.
- Vaillancourt, T., & Hymel, S. (2006). Aggression and social status: The moderating roles of sex and peer-valued characteristics. *Aggressive Behavior*, 32, 396-408. doi:10.1002/ab.2013
- Van der Ploeg, J. D., & Scholte, E. M. (2012). *Vragenlijst psychosociale vaardigheden (VPV). Handleiding*. Houten, Nederland: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Warden, D. & Mackinnon, S. (2003). Prosocial children, bullies and victims: An investigation of their sociometric status, empathy and social problem-solving strategies. *British Journal of Developmental Psychology*, 21, 367-385. doi:10.1348/026151003322277757
- Wargo Aikins, J., & Litwack, S. D. (2011). Prosocial skills, social competence, and popularity. In A. H. N. Cillessen, D. Schwartz, & L. Mayeux (Eds.), *Popularity in the peer system* (pp 140-162). New York, NY: Guilford Press.